

## **ПОЛЯНСЬКИЙ ЮРІЙ ЄВГЕНОВИЧ**

*Національний університет «Одеська юридична академія»,  
професор кафедри організації судових,  
правоохоронних органів та адвокатури  
кандидат юридичних наук, професор, заслужений юрист України*

### **ДЕЯКІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ СУДДІВСЬКОГО КОРПУСУ В УКРАЇНІ**

Судово-правова реформа в Україні продовжується і серед її довгоочікуваних результатів наявність у нашій країні неупередженого, справедливого та ефективно діючого суду. Між тим, на жаль, на сьогоднішній день, рівень довіри у суспільстві до суддів та суду в цілому катастрофічно низький. Причин тому багато, але серед основних називають відсутність реальної незалежності суддів від владних структур та надвисокий рівень їхньої корумпованості. Діюча судова система не в змозі забезпечити належний захист конституційних прав та законних інтересів громадян, інтересів держави та суспільства. Крім того, треба мати на увазі і те, що до держави прийдуть серйозні іноземні інвестиції тільки у тому разі, коли наряду з наявністю належного економічного клімату в ній діє дійсно незалежний та справедливий суд. Для нормальної роботи судової системи України, за різними оцінками, не вистачає близько 2000 суддів. На перше квітня 2019 року з 5285 працюючих суддів лише 4128 мали повноваження на здійснення правосуддя. В двох десятках судів суддів взагалі не було, ще у кількох десятках судів працював лише один суддя [1]. Таке становище справ викликає у суспільстві нерозуміння та глибоке обурення. І перш за все виникає питання, а чому при достатньо високому статусі судді у суспільстві та державі, при дуже високих суддівських винагородах, до речі у держбюджеті України на 2020й рік на утримання суддів Верховна Рада України додала один ще мільярд гривень до раніше запланованої суми, не заповнені суддівські вакансії. Можливо не все гаразд у регламентації діючого порядку формування суддівського корпусу, та й претенденти на посади суддів, мабуть не завжди ті, які потрібні.

За для того, щоб реформувати судову систему, а головне відновити довіру у суспільстві до суддів треба, як здається, прийняти цілий ряд кардинальних рішень у законодавчій та організаційній сферах. У тому числі переглянути деякі аспекти формування суддівського корпусу. Довіру до суду можливо повернути не пустими деклараціями і обіцянками, а конкретними діями. Оскільки народ України, згідно зі ст. 5 Конституції України, є єдиним джерелом влади, треба залучити населення до процесів формування суддівського корпусу. Як прояв безпосередньої демократії можливо було б ввести порядок обрання громадянами України суддів місцевих (окружних) загальних судів, які є найближчими до населення і розглядають по суті всі кримінальні та цивільні справи, адміністративні правопорушення. Ідея ця не нова. Але, мабуть, зараз вже настав час для її реалізації. Одним з найактив-

ніших та послідовних прихильників запровадження обрання суддів першої ланки загальних судів виступив ще в 2012 році академік С.В.Ківалов. Він слушно підкреслив, що яким би чесним та відповідальним не був би іспит для кандидата на суддівську посаду, коли його приймають чиновники, або інші судді – це одне. А коли цей суддя складе й ще іспит перед власним народом на виборчій дільниці – це зовсім інше. Такому судді вистачить розуму не принижувати громадянина який прийшов до суду, оскільки він розуміє, що своїм суддівством він зобов'язаний не чиновникам, а цьому громадянину. Також додається потужний стимул становлення суддівської етики, яку мало викласти в кодексі і видати глянцевою брошурою, а потрібно вивчити так, щоб запам'ятати як треба. Влада робить певні кроки у судовій реформі, але без обрання суддів народом – це тупцювання на місці [2]. Але і цього замало. Потрібно обов'язково вирішити питання про можливість відзиву виборцями суддів, які не виправдали їхньої довіри. І тут необхідно не просто продекларувати таку можливість, а на законодавчому рівні у деталях проробити конкретний механізм відзиву і закріпити його в окремому законі, який регламентував би усі питання, зв'язані з виборами суддів загальних місцевих судів, і можливість їхнього відзиву з посад виборцями. Якщо такий закон буде прийнятий, виборці, а це практично все населення країни, будуть знати, що вони в змозі, при наявності необхідних доказів, відкликати нечесного суддю з посади, у суспільстві тоді буде відновлено довіру до суддів та суду в цілому.

Вирішити таке питання дуже непросто. Треба внести необхідні зміни до Конституції України, діючого законодавства, врегулювати низку найскладніших питань. Найбільш принципові з них: який державний орган (виборча комісія) буде безпосередньо організовувати та контролювати процес виборів, тісно взаємодіючи з виборцями, займатися підрахунком голосів та оголошувати результати; на який строк може обиратися суддя, та інше.

Оскільки одним з основних питань виборців до кожного з кандидатів на посаду судді все ж є його професійний рівень, щоб забезпечити цей високий рівень треба практично у повному обсязі зберегти діючий порядок добору на посаду судді, зі всіма етапами підготовки та перевірок кандидата (ст. 70 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»). Тільки після зарахування Вищою кваліфікаційною комісією суддів кандидатів до резерву на заміщення вакантної посади судді, визначення їх рейтингу, оприлюднення списку кандидатів на посаду судді – інформувати населення про них на офіційному вебсайті виборчої комісії. А вже далі цій комісії проводити усю передвиборчу роботу, та організовувати вибори суддів за конкурсом.

Великий позитивний досвід прямих виборів населенням до судів першої ланки штатів накопичений у США. Практично у половині штатів країни діє ця модель формування суддівського корпусу. Певна частина з них починала з адміністративних призначень кандидатів на посади суддів, а потім замінила їх виборами. Така тенденція простежується з середини XIX століття, коли набрав сили загальний рух

за демократизацію суспільства, за часів президентства Е. Джексона, популярного генерала, який захищав «пересічну людину». І як підкреслив відомий американський правник В. Бернхем, існує думка, що незважаючи на певні недоліки, виборча система суддів дає змогу обирати відносно найкращих [3].

### **Список використаної літератури:**

1. Ткачук О.С. «Станом на початок 2019 року, за штатної чисельності 7200, кваліфіціювання успішно пройшов лише 2151 суддя» [Електронний ресурс] / О.С. Ткачук // Офіційний сайт Ради суддів України. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://rsu.gov.ua/en/news/oleg-tkachuk-stanom-na-pochatok-2109-roku-za-statnoi-ciselnosti-u-7200-kvalifocinuvanna-uspisno-projsov-lise-2151-sudda-z>.
2. Ківалов С.В. Влада робить перші кроки у судовій реформі. Але без обрання суддів народом це тупцювання на місці / Голос України. – 2015. – № 7. – С. 4-5.
3. Бренхем В. Вступ до права та правової системи США. – К., 1999. – С. 179.

**Ключові слова:** судова система, судді, суддівський корпус, реформування, вибори населенням, виборча комісія.

**Ключевые слова:** судебная система, судьи, судейский корпус, реформирование, выборы населением, избирательная комиссия.

**Key words:** judicial system, judges, judiciary, reformation of judicial system, general elections, electoral commission.

### **ЮРКО СЕРГІЙ СЕРГІЙОВИЧ**

*Національний університет «Одеська юридична академія»,  
завідувач кафедри загально-правових дисциплін Черкаського факультету,  
кандидат юридичних наук*

## **ЗАКОНОДАВЧІ ПРОПОЗИЦІЇ РЕФОРМУВАННЯ УЧАСТІ НАРОДУ У ЗДІЙСНЕННІ ПРАВОСУДДЯ**

У січні 2020 року до Верховної Ради України від Кабінету Міністрів України надійшло одразу декілька законопроектів стосовно реформування інституту суду присяжних в Україні [1; 2; 3; 4] і в правовому середовищі знову актуалізувалися питання навколо доцільності і реальної можливості розширення участі народу у здійсненні правосуддя.

Статтею 124 Конституції України визначено, що народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через присяжних. На розвиток вказаного положення у статті 127 Основного Закону зазначено, що у визначених законом випадках правосуддя здійснюється за участю присяжних. У статті 129 Конституції України визначено, що судочинс-